

ÇİN KÜLTÜR DEVRİMİ: SOL POPÜLİZM VE ANTI-ENTELEKTÜELİZM (1966-1969)¹

*Chinese Cultural Revolution: Left Populism and Anti-Intellectualism
(1966-1969)*

Murat Bilgili*

Geliş Tarihi / Received : 20 Eylül 2022

Kabul Tarihi / Accepted : 26 Mart 2023

Bilgili, Murat (2023), "Çin Kültür Devrimi: Sol Popülizm ve Anti-Entelektüelizm (1966-1969)", Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt 21, Sayı 82, (Bahar 2023), ss: 10-27.

10

Öz

Bu makalenin amacı Çin Kültür Devriminde sol popülizmle birlikte anti-entelektüelizmin iktidar mücadeleleri ve sosyalizmin kuruluşu çerçevesinde nasıl araçsallaştırıldığını incelemektir. Makalede, anti-entelektüelizmin izinin sürülebileceği yerler olarak eğitim sistemine odaklanılmıştır. Mao'nun sınıf mücadelesi kavramını ve "eski rejim" in eşitsizliklerini suistimal ederek, aynı sınıfın farklı katmanları arasında izlediği böl/yönet politikasına dikkat çekilmeye çalışıldı.

Anahtar Sözcükler: Çin Kültür Devrimi, Sol Popülizm, Anti-Entellektüelizm

Abstract

The aim of this article is to examine how anti-intellectualism was instrumentalized within the framework of power struggles and the establishment of socialism along with left populism in the Chinese Cultural Revolution. The article focuses on the education system as places where anti-intellectualism can be traced. It was tried to draw attention to the fact that Mao followed a divide/conquer policy between different layers of the same class by abusing the concept of class

* Dr., İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, muratbilgili53@gmail.com Orcid Numarası: 0000-0001-7094-569X
Dr., İstanbul University Faculty of Political Sciences, muratbilgili53@gmail.com, Orcid Number: 0000-0001-7094-569X

struggle and the inequalities of the “old regime”.

Key Words: Chinese Cultural Revolution, Left Populism, Anti-Intellectualism

Giriş

Sovyetler Birliği’nde olduğu gibi Çin Halk Cumhuriyeti de sosyalizmin kuruluş sürecinde aşılması güç engellerle karşılaştı. Bunların başında, Batı’da yüzyıllara ve farklı ülkelere yayılan demokrasi mücadelesi ve demokratik gelişimle, kapitalist kalkınma sürecinin kısa sürede ve birlikte ilerleme zorunluluğu geliyordu. Her ne kadar kapitalist kalkınma ve demokrasi birbirine paralel unsurlar olarak zikredilse de bunun böyle olmadığı Robert Brenner ve Ellen Meiksins Wood’un çalışmalarında izlenmiştir. Yabancı veya öz sermaye eksikliği koşullarında kalkınma için finansal mühendisliklerle bir yere kadar gidilebilse de eninde sonunda tek kaynak işçi ve köylü emeği üzerindeki aşırı kontrol olmaktadır. Bu aşırı kontrol sonucunda da demokratik gelişim sekteye uğramaktadır. Mao, Stalin’in 1928-1932 döneminde yaptığı gibi, bu ikilemi, ideolojik endoktrinasyonla aşmayı yeğleyecekti. Maddi tatminin yerine ideolojik tatmini koyan bu yöntemde, halka bu tatmini yaşatabilmek için karşısına kısmen hayali kısmen gerçek bir düşman koymak zorunda kalınmaktaydı. Kapitalistlerin ya da aristokrasinin iktidarda olmadığı sosyalist bir devlette “en makul düşman” aydınlar olacaktı. Burada aydın kavramı bürokrat, teknik uzman, akademisyen vb. nitelikli işgücünün tamamını kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

Çin Kültür Devrimi, literatürde, ağırlıklı olarak Mao’nun iktidar mücadelesi olarak resmedilmektedir. Makalenin amacıysa Çin Komünist Partisi (ÇKP) içinde gerçekleşen bu iktidar mücadelesinde, bürokrasi ve entelektüelizm karşıtlığının nasıl araçsallaştırıldığını analiz etmektir.

Resmi olarak 1966-1969 yılları arasında üç yıl süren fakat 1976’ya kadar uygulamaları devam eden, tam adıyla, “Büyük Proleter Kültür Devrimi”, tüm topluma model olması arzusuyla “Halkın Kurtuluş Ordusu’ndan (HKO) Öğren” kampanyasıyla başladı (Fairbank, Goldman, 2006:385).² “İdeal tip”te işçi, aydın ve parti kadrosu anlamına gelen “kıızıl uzman” yetiştirme, temel politika haline geldi. Kültür Devrimi “revizyonizme ve burjuva zihniyetine” karşı mücadele olarak formüle edilmiş olsa da saldırının odağında profesyonelizm yer alıyordu. Profesyonelizm terimiyle, özellikle parti ve ordu içindeki, çıkarıcı bürokratlar kastediliyordu. Mao’ya göre yeni bir sınıf haline gelen bürokrasi kaçınılmaz olarak kapitalist restorasyona yol açacaktı (Ray, 1970: 27). Mao’nun asıl hedeflerinden biri ise ilerde kendine rakip olabilecek,

yerelde güçlenen ve otonomi sağlayan parti kadrolarını tasfiye etmekte. Kültür Devrimi, yoğun parti içi tasfiyelere sahne oldu (Ray, 1970: 33).

Kültür Devrimi'nde izlenen eğitim politikalarının odağında entelektüel karşıtlığı yer alıyordu. Eğitim politikanın temel ilkeleri, eğitim ve üretimin birleştirilmesi ve kırsal uzmanlığın üstünlüğüydü. Öğretmenler deneyimli fabrika işçileri arasından seçilecek, okul işçilere Mao rehberliğinde sosyal bilinç ve kültür kazandıracak, mezunlar önce bir süre fabrika ya da tarım işçiliği yapacak daha sonra diplomasını işçiler ya da köylülerden alacaktı. Yeni mühendis ve teknik personel, işçiler ya da “doğru” politik düşünceye sahip öğrenciler arasından seçilip, 3-5 yıllık bir deneyimden sonra üniversiteye gönderilecekti, ayrıca, “revizyonist” mühendislerin “burjuva fikirleri” reddedip dönüşmesi bekleniyordu (Chi, 1969: 575).

Eğitimde, hayata geçirilen bu ilkeler neticesinde, Kültür Devrimi, “Kızıl Muhafızlar” adında gençlerden oluşan milisler ve ordunun müdahaleleriyle çok şiddetli çatışmalara yol açtı. Üretim düştü ve ülke kaotik bir hal aldı. İç savaş ortamının yaratıldığı yıkıcı bir on yıllık sürenin sonunda Mao'nun ölümüyle sona erdi (Singh, 1968: 332; Deshpande, 1966: 455).

Öncül: Sovyet Kültür Devrimi (1928-1932) ve Anti-Entelektüelizm

Çin Kültür Devrimi'nde işlenen anti-teknokratizm ve anti-entelektüelizm temasının benzerini Sovyet Kültür Devrimi'nde gözlemlemek mümkündür. İkinci Devrim ya da Kültür Devrimi olarak adlandırılan 1928-1932 yılları arasındaki dönemde, 1927'de ortaya çıkan tahıl kıtlığı ve sanayinin geri kalmışlığına çözüm bulmak adına, uygulanmakta olan NEP'e son verilip, kolektifleştirme ve planlı sanayi politikasına geçildi. Stalin, köylünün rızasını alma politikasından vazgeçerek, köyde kulaklara (orta-zengin köylü) karşı sınıf savaşımını yükseltme kararı aldı. Bolşevikler açısından küçük burjuvaziyle uzlaşma anlamına gelen NEP'in aksine, ikinci devrim, savaş komünizmi döneminin ilkelerini yeniden canlandırmayı hedefliyordu. Resmi söyleme göre, yeni dönem, Rusya'nın geriliğine karşı bir savaştı. İşçi sınıfı düşmanı kulak ve burjuvalara karşı sanayileşme ve kolektivizasyon cephesi kurulmuştu. Milyonlarca insanın hayatını doğrudan etkileyen ikinci devrim birincisinden çok daha radikal olacaktı (Hosking, 2019: 618; Fitzpatrick, 1984: 110; Deutscher, 1949: 294).

Ekonomi politikasındaki yönelimler beraberinde kültür, eğitim, dış politika ve tarih alanlarında da hızlı değişimleri getirdi. NEP döneminde, yıkılan ekonomiyi yeniden kurmak için sanayi, eğitim ve bürokraside “burjuva”

uzmanlarla geçici uzlaşma sağlanmış, yükseköğrenim ve uzman eğitimlerinde partili olmayan aydın ve akademisyenlerle birlikte çalışılmıştı (David-Fox, 1997: 6). Akademik standartları yükseltmek ve parti tabanını genişletmek için üniversite kayıtları serbest rekabete açık hale getirildi. Beyaz yakalıların çocuklarıyla işçi çocuklarının statüsü üniversiteye girişte eşit kabul edildi (Fitzpatrick, 1974:274). Kültür devriminin eğitimdeki amaçları ise üniversiteleri proleterleştirmektir. Bunun için “sosyal açıdan yabancı” (proleter aileden gelmeyen) çocukları tasfiye etmek ve üniversiteye girişte kısıtlamalar getirmek istiyorlardı. Bu şekilde proletarya kendi içinden tarım uzmanı, mühendis, tekniker ve yetenekli işçiler çıkarmış olacaktı. Stalin yukarıdan devrimin aşağıdan da desteklenmesi için proletaryayı radikalleştirmeye çalıştı. Bunun için parti tabanındaki aydınlara ve beyaz yakalıları karşı olan önyargıyı harekete geçirdi (Fitzpatrick, 1974: 36-37).³ 1932’ye kadar egemen olan anti-entelektüel atmosfer, sonrasında dağılmaya başlayacaktı (Fitzpatrick, 1984: 149-152; Hosking, 2019: 652, 664; Reiman, 2016: 102; Bushkovitch, 2017: 355-356).

Kendi Aydınını Yaratmak: “Kızıl Uzman” ve Çin Kültür Devrimi’nde İktidar Mücadelesi

Sovyet Kültür Devrimi, sanayileşme yolunda hızlı veya yavaş ilerleme ikileminin Stalin nezdinde bir iktidar mücadelesine dönüşmesinin sonucu olarak ortaya çıkmıştı. Stalin, köylü mülkiyetini ve buna bağlı direnci kırabilmek için “aşağıdan devrim” parolasıyla devlet güdümünde, “küçük burjuvazi”ye karşı bir işçi muhalefeti yaratmaya çalıştı. Küçük burjuvazinin ve burjuvazinin “par excellence” temsilcisi olarak aydınlar/uzmanlar seçilmişti. Çin Kültür Devrimi’nde de benzer bir temayı gözlemlemek mümkündür. Fakat Çin’deki süreç çok daha yıkıcı oldu. Mao, SSCB’de sosyalizmin kuruluş sürecini model almakla birlikte aynı zamanda SSCB’ye eleştirel yaklaşıyordu. Sovyetlerde var olduğunu düşündüğü teknokratik eğilimin, Çin’de de zuhur etmemesi adına, çubuğu sol popülizme doğru bükte.

Esasında Çin Devrimi’nin ilk döneminde (1949-1958) aydın problemi, tüm sistem geçişlerinde (feodalizmden kapitalizme, kapitalizmden sosyalizme) ya da sistem içerisindeki darbe/karşı devrim süreçlerinde görülebilecek, eski rejime bağlı aydınlar ve yeni rejim arasındaki mücadeleye benziyordu. Tarihsel süreçte, yeni rejimlerin, muhalif aydınların rızasını almak için havuç/ sopa yöntemine başvurmasına sıklıkla şahit olunmuştur. Ancak bu yöntemin “başarıyla” uygulanabilmesinin, toplumun yaşam standardının belirli ölçüde korunabilmesine bağlı olduğu gözlemlenebilir. Mao’nun “Büyük Atılım” sürecindeki başarısızlığı, sonu gelmeyen politik-ekonomik kampanyalarla

toplumu yorması, ekonomik yıkıma, önderliğinin sorgulanmasına ve sonuç olarak partili ya da parti dışı aydınları yönetme kapasitesinde yetersizliklere yol açtı. Böylelikle “sıradan” bir problem oldukça sıradışı bir hal aldı. Buradaki problem elbette çok katmanlıdır. Modern toplumlardaki kamu yönetimi / iş yönetimi tekniklerinin ötesinde az gelişmiş ülkelerde sosyalist toplum/devletin inşasının getirdiği zorluklar da sorunu derinleştirmiştir. Modern devlet yapısı oluşturma (bürokrasi, eğitim vb.) ve ekonomik kalkınmayı gerçekleştirme hedefleriyle sosyal eşitlik hedefine aynı anda ulaşmaya çalışan ve bu konuda SSCB’nin gelişim hızını yavaş bulan Mao, çözümü hızlanmakta buldu. Ekonomik kalkınma ve modernleşme sosyal eşitlik sayesinde gerçekleşecekti.

Kızıl uzman, SSCB ve ÇHC örneklerinde, bir bakıma, eşitlikçi ideallerle kalkınma ve modernleşme hedeflerini birleştiren, komünizme geçişi sağlayacak, “ideal” yurttaş tipiydi. Resmi ideoloji tarafından tarifi verilen bu ideal tipin dışında kalan entelektüeller, “burjuva” uzman olarak anılıyordu. Kızıl uzman, rejimin sosyalist olmayan aydınlara karşı kendi organik aydınlarını yaratma projesiydi (U, 2019: 128-129). Komünist bir topluma uyum sağlayacak yeni insan, burjuva topluma uyarlı insanın aksine bencil olmayacak, maddi zenginlik için çalışmayacak; tam tersine fedakâr, kolektivist ve devrimin sorumluluklarını yerine getirmeye hazır olacaktı (Chen, 1969: 88). Yeni insanın partiye tüm kalbiyle bağlı olması, istemedikleri yerde ve istemedikleri işte bile olsa çalışmaya itiraz etmemesi gerekiyordu. Yeni insanın bir nevi özeti olan kızıl uzman yetiştirmek, eğitimin temel amaçlarından biri olması gerekiyordu (Chen, 1969: 90, 92-93).

Mao, Büyük Atılım döneminde büyük hüsrana uğramasına rağmen sorunun sınıf mücadelesi eksikliği olduğu tezinde ısrarcıydı. 1962’ye gelindiğine çözüm olarak yavaşlamayı değil komünist ideallere doğru daha fazla hızlanmak gerektiğini düşünüyordu. Ücret politikasında, eşitlikçi eğilimi sürdürerek, maddi teşviğin gerekliliği reddetti. SSCB ile ÇHC arasındaki temel farklılıklardan birisi bu husus olacaktı. Mao’ya göre maddi teşvik, ekonomist eğilim ve bireycilik anlamına geliyordu (Zedung, 2000: 203). Siyasi bilinç çalışkanlık ve gayreti belirlerdi, para için değil sosyalizm için eğitim alınmalıydı (Zedung, 2000: 202-204). İnsanların eşit ya da düşük ücretle çalışmak istememesini bilinç sorunu olarak görmekteydi ve bu sorunu da eğitimle aşabileceğini düşündü. Örneğin, Sovyetler, politika ve ideoloji eğitimini ihmal ettiği için maddi teşviği öne çıkarmak zorunda kalmıştı (Zedung, 2000: 198).

Mao'yu Sovyetlerden ayıran bir başka önemli husus, sosyalist toplumda gelişmenin itici gücünün ne olacağı sorunuydu. Özellikle Hruşçov döneminde sınıflar ortadan kaldırıldığı için yani üretim ilişkileri sorunu önemli ölçüde çözüldüğü için asıl hedefin üretici güçleri geliştirmek olduğu ileri sürüldü. Bunun için ise devrim gibi patlamalı değil daha stabil sürece ihtiyaç vardı. Mao bu tezi kesin olarak reddetti. Mao için uzlaşmaz çelişkiler ve mücadele hiçbir zaman bitmeyecekti. Sosyalist toplumda muhafazakâr katmanlar ve müktesep hak grupları bulunacak; kafa emeği – kol emeği, şehir – kır ve işçi – köylü arasında çelişkiler devam edecekti. Her zaman ilerici ve gerici insanlar; bir yanda kolektif çabaya sadık, çalışkan, neşeli olanlar diğer yanda ün, servet, kişisel çıkar peşinde koşanlar olacaktı. Mao'ya göre, eğer bireysel çıkar ve kamusal çıkarlar arasındaki çelişki birkaç senede bir düzeltilmezse hiçbir zaman çözülmeyecektir (Zedung, 2000: 188-190). Bu ifadesiyle Mao, “yıldırım programlardan” vazgeçmeyeceğini göstermekteydi. Dört sene sonra da son büyük kampanyası olan Kültür Devrimi başlayacaktı.

Mao'nun komünist ideallere hızlı şekilde ulaşmak gerekliliğiyle ilgili söylediklerinin ne ölçüde retorik ne ölçüde gerçekçi olduğu tartışmalıdır. Mao, hızlı büyüme yanlısı olsa da, Kültür Devrimi'ni parti içinde desteğin azaldığı bir dönemde başlatmış olması dikkat çekmektedir (Hiniker, 1983: 283). 1962-1963 yıllarında Mao, Parti'yi Büyük Büyük Atılım'ın başarısızlığının sebebinin sınıf mücadelesi olduğuna ikna etmeye çalıştı (Hiniker, 1983: 296). İkna olmayan üst düzey ve yerel kadrolar, ekonomizm suçlamasıyla, 1965'in sonlarına doğru tasfiye edilmeye başlandı (Johnson, 1968: 6-8). Kültür Devrimi boyunca iki zıt kutup belirdi. Bir yanda Mao'nun destekçileri, daha sonraları dörtlü çete olarak anılacak; Mao'nun belirlenmiş halefi Lin Biao, Mao'nun eşi Jiang Qing, Chen Boda ve Kang Sheng. Muhalif tarafta ise Pekin Belediye Başkanı Peng Zhen, Liu, Shaoqui ve Kültür Devrimi sonrasında iktidarı alacak olan Deng Xiaoping yer almaktaydı (Hiniker, 1983: 300). SSCB'de 1920'lerin sonunda Stalin – Buharin nezdinde ortaya çıkan “NEP vs. kolektivizasyon” tartışması Mao ve Liu üzerinden yeniden yaşandı. Çin'in Hruşçov'u olarak nitelenen Liu, Mao'nun aksine, proletarya ve burjuvazi arasındaki çelişkinin çözüldüğünü artık ileri sistemlerle geri sistemler arasında çelişkinin olduğu savunuyordu (Tsou, 1969: 68).⁴

Sosyalist toplumda, devletin artık bir sınıfın baskı aracı olmaktan çıkıp tüm halkın devleti olduğunu söyleyen Sovyet tezinin aksine Başbakan Chou En-Lai sınıfsız toplumda bile yeni ve eski, doğru ve yanlış arasındaki mücadelenin hiçbir zaman bitmeyeceğini belirtti. Bir raporunda, devrilmiş olsalar da toprak sahipleri, burjuvazi ve diğer sömürücü sınıfların sosyalist toplumda gücünü

sürdüreceğini ifade etti. Hiçbir koşulda onları hafife almamak gerekiyordu. Parti örgütleri, devlet kurumları, kültürel ve ekonomik kurumlarda yeni burjuva entelektüeller, yeni burjuva unsurlar ve diğer yeni sömürücü sınıflar ortaya çıkmıştı (Malden, 1965: 84). Büyük Atılım'ın yarattığı ekonomik krizi sonucu 1959-1961 arasında yaşanan görece rahatlatma döneminde, piyasa ekonomisinin canlanması ve buna bağlı olarak ortaya çıkan “yeni tip” zengin köylüler olsa da, Maoistlerin asıl hedefi parti kadroları ve entelektüeller arasındaki “burjuva eğilimler”di (Malden, 1965: 85-86).

Parti için sorunları çözmeye eleştiri ve özeleştiri iki önemli yöntemdi. Mao, daha önce de “3 anti – 5 anti”⁵ ve “4 temiz kampanyası”⁶ gibi parti içinde yenilenme ve saflaştırma sağlamak için çalışmalar yapmıştı. Önceki kampanyalara benzer şekilde Kültür Devrimi sürecinde de parti kadroları yozlaşma, kişisel çıkar peşinde koşma, kitlelerden kopma, bürokratikleşme ve “bağımsız krallıklar” kurmakla suçlandı (Smith, 1969: 239). Kültür Devrimi’nde parti aygıtı, entelektüeller ve Maoistler arasında çatışma, önceki kampanya dönemlerine göre, çok daha şiddetli yaşandı.

Bu şiddet ve yıkımın sebeplerinin kapsamlı açıklamasını yapmak bu makalenin sınırlarını aşmaktadır. Burada ancak ilk bakışta dikkat çeken birkaç olguya değinilecektir. Bunların başında, Mao'nun “aşağıdan devrim” sloganıyla, yoksul kitlelerin desteğiyle parti üzerindeki hâkimiyetini güçlendirerek, muhalif entelektüelleri etkisiz kılmaya çalışmasıdır. Somut bir aristokrat ya da kapitalist sınıfın olmadığı bir ortamda “aşağıdan devrim” söylemi daha çok hamasi bir ton içeriyordu. Zira kültür devrimi süreci, bir devrimden çok, iktidarı sürdürebilmek için toplum ve partiye yönelik uygulanan böl/yönet politikalarını hatırlatmaktadır. Mao, toplumu devrim öncesinde hangi sınıftan ya da hangi ideolojiye bağlı olduklarına göre sınıflandırdı. Kültür Devrimi’ni okullardan başlattı ve okullar aile kökenlerine, ideolojilerine ve statülerine göre örgütlenmiş Kızıl Muhafızların savaş alanına döndü. Sovyet Kültür Devrimi’nde de benzer olaylara rastlanabilir. Fakat Stalin parti içi muhalefeti etkisiz hale getirmeye çalışırken parti aygıtının kendisini tamamen paralize etmedi ve “beyaz” uzmanları bu ölçüde sistem dışına itmemişti.⁷

1966 Baharında kurulan, gençlerin oluşturduğu Kızıl Muhafızlar, aile kökenlerine göre beş “kızıl tip”e ayrıldı: İşçiler, yoksul ve alt-orta sınıf köylüler, devrimci kadrolar, devrimci askerler ve devrimci şehitler. Kızıl Muhafızların karşısına “sınıf düşmanı” olarak, yine aile kökenlerine göre, yedi “kara tip” çıkarıldı: toprak sahipleri, zengin köylüler, karşı devrimciler, kötülük yapanlar, sağcılar, kapitalistler ve gerici entelektüeller (Xiuyuan,

1994-1995: 534). Mao'nun parti içi tasfiyeler için halkı kullanabilmek için halkın önüne "yozlaşmış" memurları ve "burjuva yaşam biçimine" sahip entelektüelleri koydu (Xiuyuan, 1994-1995: 535-547). Fakat kitleler kısa süre sonra tam olarak Mao'nun istediğini şekilde hareket etmedi.⁸ Kızıl Muhafızlar arasında farklı hizipler ortaya çıkmaya başladı.⁹ Mesele Marksist sınıf mücadelesi çerçevesinden çıkararak, Lu Xiuyuan'ın vurguladığı gibi, Weberyen "statü mücadelesi" haline geldi (Xiuyuan, 1994-1995: 557).¹⁰ Üretim araçlarının mülkiyetinden çok kültürel ve politik olarak tanımlanmış statüler arasındaki ilişkiler esas alındı. Şüphesiz, bu statü grupları arasında ekonomik ve politik olarak çıkar farklılıkları vardı. Fakat Marksist teoride toplumsal bir grubu sınıf olarak tanımlamak için sadece çıkar farklılıkları değil, aynı zamanda üretim araçlarının mülkiyetinde farklılaşma olması gerekir. Huang da, Kültür Devrimi esnasında kapitalist ya da toprak sahibi sınıfın kalmadığını, sınıf mücadelesinin maddi zeminin bulunmadığını vurgular. Politik ya da ekonomik ayrıcalıklar varsa da, Mao, bunların tamamını hedef almamıştı. Sınıf, nesnel zeminden kopuk olarak, yalnızca politik bir tavır haline gelmişti (Huang, 1995: 132-133). Nihayetinde, üretimden çok tüketim ve ahlak üzerinden ayrıştırılan bir toplum ortaya çıktı. Çilecilik, çalışkanlık ve fedakârlık gibi hasletlerle tanımlanan bir proleter yaşam tarzı ile bencillik, sefahat ve yozlaşma gibi olumsuz özelliklerle nitelenen burjuva yaşam tarzı arasında, daha çok kültürel semboller üzerinden, bir karşıtlık tarif edildi ve bu karşıtlık ahlaki olarak iyi ile kötünün kavgası olarak yansıtıldı (Xiuyuan, 1994-1995: 557-558, 560-562; Huang, 1995: 137).¹¹

Okullar ve Üniversitelerdeki Çatışma

Özellikle 1966-1969 yılları arasında, Kültür Devrimi sürecinde görülen şiddetli çatışmaların temel sebeplerinden olan statü farklılıklarını üreten mekanizmaların başında eğitim sistemi gelmekteydi. Devrim öncesi eğitim almış ve işe başlamış öğretmenler ve akademisyenler, yeni rejim döneminde işe başlayan işçi ve köylü kökenli öğretmenlere göre daha nitelikliydi. Okullarda bu iki tip eğitimci arasında şiddetli anlaşmazlıklar yaşandı. Eski öğretmenler mesleğin saygınlığının azaldığından yakınıyordu. ÇKP ise eski öğretmenleri toprak sahibi sınıftan geldikleri veya eski Kuomintang memurları oldukları gerekçeleriyle güvenilmez buluyordu. Öğretmenlerin parti üyesi olup olmaması da bir başka ayrımcılık kaynağıydı (U, 2005: 113-116). Yeni öğretmenlerin eski öğretmenlere duyduğu öfkenin önemli sebeplerinden biri eski öğretmenlerin daha yüksek maaş almasıydı (U, 2005: 119-120). İşçi-köylü ailelerinden gelen öğrenciler de, akademik başarıya ve sınava dayalı üniversiteye giriş sisteminde elit ailelerden gelen çocukların daha avantajlı olduğunu düşünüyordu. Kalkınma ve sosyal adalet ikileminde Mao, sosyal

adalete öncelik vererek sınav sistemini kaldırdı. 1966'dan önce “elitist” olan eğitim sistemi, Kültür Devrimi'nde eğitimle üretimi birleştirmek, kırla kent arasındaki çelişkileri gidermek için öğretmenler köye, köylüler okula gönderildi. Bunun dışında birçok entelektüel köye sürgün edildi (Chandra, 1987: 128, 130-131). Şehirli öğrencilerin de köylü “kardeşleriyle” bağ kurmak için köye gönderilmesi tasarlandı (Baum, 1969: 102).

Üniversiteler 1966-1970 yılları arasında kapalı kaldı. Öğrencilerin çoğunluğu Kızıl Muhafızlara katıldı. Akademisyen ve öğretmenler Liu Shao-ch'i'nin revizyonist eğitim çizgisini savunmakla suçlandı. “Eğitim politikaya hizmet etmeli” görüşünden yola çıkan Mao, yükseköğrenime kayıt için akademik standartları düşürerek işçi-köylü ve asker çocuklarının üniversiteye girmesini sağlamayı, böylece geleceği elit tabakanın elinden alarak kendilerini yeniden üretmelerinin önüne geçmeyi tasarlıyordu (Chang, 1974: 187-188). Kültür Devrimi'nin pedagojik açıdan en sorunlu yönlerinden biri, teorik eğitimin küçümsenerek, pratik eğitimin teorinin aleyhine öne çıkarılması oldu. Öğrencilerin çalışarak daha çok şey öğreneceği, okulda faydalı bilgilerin öğretilmediği gibi öncüllerden yola çıkarak eğitimi politika ve üretimin ihtiyaçlarına göre düzenlediler. Pratik değeri olan ders kitapları okutulacak, fabrikada ya da komünde iki yıl çalışılacak, böylece eğitim ve üretim harmanlanmış olacaktı (Chang, 1974: 189).

Parti içerisinde ılımlılar üretici güçlerin, radikaller üretim ilişkilerinin gelişimini önceliyordu. Bu nedenle, ılımlılar ekonomik ve teknik gelişim için, radikaller ise politikanın ve sosyal adaletin ihtiyaçları doğrultusunda bir eğitim sistemini savunmaktaydı. Eğitimde odak ekonomiden politikaya kayarken, Tsang, meselenin anti-entelektüelizme doğru yönelmesinin temelinde, 1958'deki “anti-sağcı” kampanyasının yattığını ifade eder. Tsang'a göre, Mao, 1951-1952'de “3 Anti - 5 Anti” kampanyasını entelektüellerin komünizme sempati duyduğunu düşünerek, yalnızca yozlaşmış memur ve kapitalistlere karşı yürütmüştü. 1957'de, “birinci beş yıllık plan” sonlarında başlatılan “100 çiçek kampanyası”¹² esnasında entelektüellere parti ve ülke hakkındaki fikirleri sormuş ve gelen cevaplarda entelektüellerin görüşlerinin olumsuz olduğunu görerek kampanyayı sonlandırmıştı. Sonrasında entelektüelleri sağcı ve halkın düşmanı olarak nitelendirerek, 1958'de anti-sağcı kampanyasını başlattı. Tsang, ÇKP'nin entelektüellerle çatışmasını bu yıla dayandırır (Tsang, 2000: 583-584).

Anti-entelektüelizmin altında yatan sebep ne olursa olsun, elitizm karşıtlığı adına yapılan uygulamalardan işçi-köylü çocukları adına nasıl bir fayda

sağlandığı tartışmalıdır. Giriş sınavlarının kaldırılması, müfredatın %60-70 genel bilgi %30-40 politik bilgiden oluşması, ortaokulların merkezi bakanlık yerine yerel komünlere bağlanması, eğitimin yerel ihtiyaçlara göre düzenlenmesi gibi olguların, aslında işçi-köylü çocuklarını entelektüel eğitimden mahrum bıraktığı gözlemlenmiştir. Aydın, bürokrat veya teknik uzman olabilmeyi sınıfsal ayrıcalık sahibi olanların tekelinden kurtarıp, bu alanları yoksullara açma iddiası bir ölçüde doğruluk payı taşısa da, daha çok, Mao'nun, iktidar mücadelesi için eğitimi araçsallaştırması ve böl/yönet yöntemi kullanması dikkat çekmektedir. Mao'nun "burjuvazinin emekçi halk üzerindeki kültürel diktatörlüğünü yıkmak" amacıyla çıktığı yolda, emekçi halkı gündelik, yerel ve teknik bilgiye ve slogan düzeyinde politika bilgisine mahkûm ederek kültürden mahrum bırakması, elitizm karşıtlığı gerekçesini zayıflatmaktadır (Pepper, 1978: 854-855, 865). Üstyapının yapıyı belirlediği öncülünden hareket eden Mao, sosyalist temelin garantörü olarak sınıf bilincini görmüş ve zihinsel düzeyde sürekli mücadele etme ihtiyacını öne çıkarmıştır. Ancak, süreç sonunda, Maoizm diyalektik materyalist teoriden çok bir tür idealist ahlakçılık haline gelmiştir (Schenk-Sandbergen, 1973: 680-681).

Okullardaki çıkar çatışmasının yarattığı hizipler parti kontrolünü paralize etti. Kültür Devrimi'nin başlarında üst düzey parti kadrolarından oluşan politik elitler, Mao'nun sınıfçizgisi siyasetini savunmak adına, entelektüel elitlere karşı kazanımlarını garanti altına almak için, "babası neyse oğlu odur"¹³ şeklinde özetlenebilecek "soy teorisi"ni ortaya attılar. Soy teorisi, devrimci kadrolar, işçi ve köylüler gibi "iyi" aileden gelenlerle, eski rejimin entelektüelleri gibi "kötü" ailelerden gelenler arasında ayırım yaparak, parti kadrolarının ayrıcalıklarının miras yoluyla devamını ve eski elitlerin pozisyonlarını ele geçirmeyi amaçlıyordu. Parti kadroları her ne kadar eski elitlere işçi ve köylüler adına saldırsa da elit okullara girenlerin çoğunluğu parti kadrolarının ve eski elitlerin çocuklarıydı (Andreas, 2002: 478-479; Rosen, 2019: 5, 25, 28). İşçi ve köylü çocukları "soy teorisi"ne karşı çıkararak (Guoqiang, Walder, 2011: 5, 8-10), Mao'nun programına paralel şekilde, hem eski hem yeni elitlere karşı mücadele başlattılar. Böylelikle parti kadrolarının çocukları Kızıl Muhafızlar içerisinde muhafazakâr hizbi, işçi ve köylü çocukları isyancı hizbi oluşturdu. Bir taraftan eski elitlerin çocukları da örgütlenerek ayrı bir hizip oluşturdular. İsyancı hizbin radikal eşitlikçi programına karşılık eski ve yeni elitler birleşti (Andreas, 2002: 505-507). Bu grupların homojen olmadıklarını ve hiziplerin çatışma evriminin bundan daha karışık olduğunu belirtmek gerekir. Aynı şekilde okullardaki işçi-köylü, parti kadrosu ve eski elit çocukları sayılarının dağılımı da farklılıklar göstermektedir. Ayrıca entelektüeller içinde en çok baskı altında tutulan kesim sosyal bilimler alanında çalışanlar oldu. Doğa

bilimlerinde, mühendislik ve askeriye gibi stratejik yerlerde çalışanlar görece daha rahattı (Guoqiang, Walder, 2011:11; Chai, 1981: 1220).

1966-1969 yılları arasında fırtınalı geçen üç yılın ardından, eğitimde rehabilitasyon çalışmaları başladı. Üniversiteler ve ortaokullar yeniden açılırken, öğrenciler okullarına geri döndü. Sınıf çizgisi yerine meritokratik eğitime geçiliyordu. Kıra gönderilen sürgünlerin bazıları geri döndü. Teorik eğitimin önemi yeniden vurgulanmaya başlandı (Chang, 1974: 190-191). Eğitim yerel yönetimlerin elinden alınarak tekrar merkezi otoriteye tabii kılındı (Chandra, 1987: 127). Okullara kayıtlarda akademik başarı kriterleri yeniden uygulamaya konuldu. 1975 yılında Kültür Devrimi'nden beri atanan ilk Eğitim Bakanı, Kültür Devrimi uygulamalarını “entelektüelleri hem kullanıp hem lanetleyemeyiz” ifadesiyle eleştirerek, entelektüel karşıtlığının sonlandırılacağına haberini vermiş oldu (Pepper, 1978: 872; Chandra, 1987: 131). 1976'da Mao'nun ölümünden sonra dörtlü çetenin tasfiyesiyle eğitimin restorasyonu hızlanacaktı. Entelektüellerin kınanması durdurulurken, 1977'de “öğretmene saygı duy, öğrencileri sev” sloganıyla öğrenci disiplini yeniden tesis edildi (Pepper, 1978: 874-875). Modernleşme teması artık ideolojik mücadeleden daha önemliydi (Shapley, 1977: 740).

Sonuç

Çin'de sosyalizmin kuruluş sürecinde, kalkınma ve demokrasi / sosyal adalet gibi çelişkili hedeflere aynı anda ve kısa sürede ulaşabilme gerekliliğinin yarattığı güçlükler ve güçlüklerle mücadele ederken Mao'nun bazı kestirme yollar bulma çabası sonucunda kontrolü kaybetmiş olması vurgulanmaya çalışıldı. Mao Fransız, İngiliz ve Rus devrimlerini örnek göstererek önce devrim yapılarak iktidarın alındığını daha sonra ekonomik kalkınmanın sağlandığını vurguladı. Buradan yola çıkarak da üstyapının önceliğini yani sınıf bilinci, ideoloji ve politikanın başat faktör olduğunu savundu. Devrimle, bir üstyapı ögesi olan devlet iktidarını ele geçirmek anlık bir olguyken, sınıf bilinci ve ideolojik hegemonya gibi diğer öğeler süreç meselesiydi. Bununla birlikte, Mao, zaten devrim gerçekleşmesine rağmen, ideolojiyi de “anlık” devrimle ilişkilendirerek, sürekli devrim teorisini “sürekli kampanya”ya dönüştürdü. Bu kampanyaların hedefinde somut bir örgütlü egemen sınıftan çok farklı toplumsal katmanlar vardı. Büyük Atılım başarısızlığından sonra parti içindeki destek azalınca iktidarını tekrar sağlayabilmek için entelektüelleri, bürokrasiyi ve parti kadrolarını hedefe koydu. Toplumdaki çıkar farklılıkları sonucu çeşitli hizipler oluştu ve Mao'nun son kampanyası bir iç savaşa dönüştü. Sınıf mücadelesi hamaseti bir çeşit “statü mücadelesine” yol açtı. Mao'nun kendi iktidar mücadelesi için insanları birbirine düşüren pragmatist

bir siyasetçi mi yoksa eski rejimden kalan kültürel ve ekonomik ayrıcalıklarını sürdüren elitleri ve parti içindeki yozlaşmış, şahsi çıkar peşinde koşan bürokratları tasfiye etmeye çalışan inançlı bir komünist mi olduğu sorusuna kesin bir yanıt vermek güç olacaktır.

DİPNOTLAR

- 1 Bu makale, İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler(Siyasal) ABD’de, Doç. Dr. Y. Doğan Çetinkaya danışmanlığında, “Kapitalizm öncesi toplumların tarihyazımında ATÜT Tezleri ve politik Marksizm” başlıklı, çalışılmakta olan doktora tezinde işlenen bir konudan yola çıkılarak yazılmıştır.
- 2 ÇKP Merkez Komitesi’nin 8 Ağustos 1966 tarihli Büyük Proleter Kültür Devrimi’ne yönelik kararname için bkz: Marksist Leninist Maoist Devrimci Araştırmacılar Grubu (ABD), 2013: 175-184.
- 3 Bu önyargının önemli sebeplerinden birisi uzman ve memurların çoğunluğunun Bolşevik olmamasıydı. Devlet Genel Planlama Komisyonunda, Tarım ve Maliye Halk Komiserliklerinde (Gosplan, Narkomzen ve Narkomfin) SD’ler ve Menşevikler egemendi. NEP yanlısı bu bürokratlar yeni siyasetin gereklerini yapmak istemiyor ve kimi zaman pasif direniş gösteriyordu. Aktif sabotajda bulunma ihtimalleri parti çevrelerini tedirgin ediyordu (Carr, 2015: 200); Sanayileşme öncesinde Sovyetler Birliği’nde Kızıl/Uzman ikiliği (dikotomi) oluşmuştu. 1927’de komünistlerin %1’den azı yükseköğrenim görmüştü. Bunların da çok azı teknik uzmanlık sahibiydi. Bolşevikler devrimden beri bu konuda çok az yol kat etmişti (Fitzpatrick, 1979: 378).
- 4 Liu’nun fikirlerini Buharin’le ve NEP dönemiyle karşılaştırmaları olarak ele alan bir çalışma için bkz: Yeap, 2007. Mao ve Liu’nun düşüncelerini karşılaştıran bir eser için bkz: Chen, 1966.
- 5 3 Anti – 5 Anti Kampanyaları (1951-1952): Mao, 1951 sonunda yolsuzluk, israf ve bürokrativizme karşı 3-anti ve 1952 başlarında rüşvet, vergi kaçırma, dolandırıcılık, zimmete para geçirme ve devlet sırlarını sızdırmaya karşı 5-anti kampanyalarını başlattı.
- 6 4 Temiz Kampanyası (Sosyalist Eğitim Hareketi)(1963-1966): ÇKP bürokrasisi içindeki “gerici” unsurları temizleme kampanyası.

- 7 Johnson, partiyi kontrol etme açısından Stalin ve Mao arasındaki farklılıklarla ilgili olarak, Stalin'in partiyi gizli polisle dışarıdan kontrol etmesine karşılık Mao'nun partiyi özeleştirme ve düşünce reformu gibi içsel yöntemlerle kontrol etmeye çalıştığına dikkat çeker. Bunun başlıca sebebi Mao'nun Çin Devrimi öncesindeki gerilla savaşı döneminde edindiği tecrübelerdir. Polis gözetimi yerine endoktrinasyonun tercih edilmesi Mao'nun bürokratik hiyerarşi yerine gerilla yöntemlerini benimsemesinden kaynaklanmaktadır (Johnson, 1968: 4). Tsou, gizli polis kullanmanın parti geleneğine aykırı olduğunu ancak bunun ötesinde Mao'nun gizli polise güvenmediği, onların sadakatinden emin olmadığına dikkat çeker. Ordu güçleri Mao için daha çok tercih edilebilirdi (Tsou, 1969: 76).
- 8 Kızıl Muhafızlar tek merkez tarafından kontrol edilmiyordu. Katı bir hiyerarşiye bağlı değillerdi. Aralarında muhalifleri savunan ve orduyla çatışan gruplar da vardı. Kızıl Muhafızlar hizipleri için bkz: Heaslet, 1972: 1032-1047.
- 9 Kitle örgütleri arasındaki mücadele, yerel yönetim ve yerel kadrolarla Kızıl Muhafızlar arasındaki ilişkiler ve Mao'nun bunlara müdahalesiyle ilgili ayrıntılı bir çalışma için bkz: Bridgham, 1968: 6-37.
- 10 Lynn White, Kültür Devrimi'nin dörtlü çetenin şiddetine indirgenemeyeceğini, asıl olarak, 1949-1966 yılları arasında yapılan idari hatalar sonucu oluşan statü grupları arasında oluşan gerilimlerin şiddete yol açtığı tezini savunur. White'a göre, kazanımları konsolide edebilecek "rasyonel/modern/legal" bir bürokrasi yoktu. Bu nedenle stabilizasyon sağlanamadı. Kültür Devrimi'ne yönetsel ve kurumsal perspektiften yaklaşan White, iktidar mücadelesi tezini yeterli bulmaz zira ona göre Mao'nun saldırdığı "rezivyonist" çizgi örgütlü değildi. Yaşanan şey daha çok Mao'nun örgütlü ve güçlü olmadığı Pekin ve yerel örgütleri hedefe koymasındaydı. Bunun karşısında Liustlerin örgütlenmesi zaman almıştı (White, 1991: 8, 18, 29-30).
- 11 ÇKP'nin "4 yap-5 yapma" sloganıyla yürütülen bir başka kampanyasında, ikinci yapılmayacaklar arasında lüks ve göze batan tüketimden kaçınmak gerekliliği bulunuyordu. Pahalı ya da gereksiz eşyalar almak burjuva düşüncesi suçlamasına neden olacaktı. Güzel elbiselere, kuaföre veya sanata para harcamak ayrıca eleştiri konusu olacaktı (Oksenberg, 1968: 89).

- 12 100 Çiçek Kampanyası (1956-1957): Tam adıyla “100 çiçek açsın 100 fikir tartışsın” kampanyası ÇKP tarafından yurttaşların fikirlerini özgürce paylaşmasını cesaretlendirmek için başlatılmıştır.
- 13 1966 yılında Pekin Havacılık Mühendisliği’nde dolaşıma giren söz tam olarak şu şekildeydi: “Bir kahramanın oğlu gerçek bir adamdır, bir gericinin oğlu ise çürük yumurtadır” (Xiaocuo, 2019: 19).
- 14 Radikal ve muhafazakâr Kızıl Muhafız gruplarıyla ilgili olarak bkz: Lee, 1980.
- 15 “Dörtlü çete”nin yükselişi ve tasfiyesiyle ilgili bkz: Chang, 1979: 21-38.
- 16 Revizyonist ve “kapitalist yolcu” olmakla suçlanan Deng Xiaoping’in 1971’den itibaren itibarının iade edilmesi, dörtlü çeteyle mücadelesi ve sonunda 1978’de iktidarı almasıyla sonuçlanan süreçle ilgili olarak bkz: Jiaqi, Gao, 1996: 453-533.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Bushkovitch, Paul (2017), **Rusya’nın Kısa Tarihi** (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayinevi) (Çev. Mehmet Doğan).
- Carr, Edward Hallet (2015), **Lenin’den Stalin’e Rus Devrimi (1917-1929)** (İstanbul: Yordam Kitap) (Çev. Levent Cinemre).
- Chen, Yung Ping (1966), **Chinese Political Thought: Mao Tse-Tung and Liu Shao-chi** (The Hauge: Martinus Nijhoff).
- David-Fox, Micheal (1997), **Revolution of the Mind: Higher Learning Among The Bolsheviks (1918-129)** (New York: Cornell University Press).
- Deutscher, Isaac (1949), **Stalin: A Political Biography** (New York: Vintage Books).
- Fairbank, John King/Goldman, Merle (2006), **China: A New History** (Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press).
- Fitzpatrick, Sheila (1984), **The Russian Revolution (1917-1932)** (New York:

Oxford University Press).

Hosking, Geoffrey (2019), **Rusya ve Ruslar: Erken Dönemden 21. Yüzyıla**, (İstanbul: İletişim Yayınları) (Çev. Kezban Acar).

Jiaqi, Yan/Gao, Gao (1996), **Turbulent Decade: A History Of The Cultural Revolution**, (Honolulu: University of Hawa'i Press) (Trans. D. W. Y. Kwok).

Lee, Hong Yung (1980), **The Politics of the Chinese Cultural Revolution: A Case Study**, (California: University Of California Press).

Marksist Leninist Maoist Devrimci Araştırmacılar Grubu (ABD) (2013), **Çin Kültür Devrimi: Büyük Proleter Kültür Devrimi'ne Kısa Bir Bakış** (İstanbul: Patikakitap) (Çev. Sinan Jabban)

Reiman, Micheal (2016), **About Russia, Its Revolutions, Its Development and Its Present**, (Frankfurt: Peter Lang Edition).

24

Rosen, Stanley (2019), **Red Guard Factionalism and the Cultural Revolution in Guangzhou (Canton)** (New York: Routledge).

U, Eddy (2019), **Creating The Intellectual: Chinese Communism And The Rise Of A Classification** (California: University Of California Press).

White, Lynn T. (1991), **Policies Of Chaos: The Organizational Causes of Violence in China's Cultural Revolution** (New Jersey: Princeton University Press).

Zedung, Mao (2000), **Seçme Eserler VI**, (İstanbul: Kaynak Yayınları).

Makaleler

Andreas, Joel (2002), "Battling Over Political and Cultural Power During The Chinese Cultural Revolution", **Theory and Society** (Vol. 31: No. 4) 463-519.

Baum, Richard (1969), "Revolution and Reaction in the Chinese Countryside: The Socialist Education Movement in Cultural Revolutionary Perspective", **The China Quarterly** (No. 38) 92-119.

Bridgham, Philip (1968), "Mao's Cultural Revolution in 1967: The Stuggle

- to Seize Power”, **The China Quarterly** (No. 34) 6-37.
- Chai, Trong R. (1981), “The Chinese Academy of Sciences in the Cultural Revolution: A Test of the “Red and Expert” Concept”, **The Journal of Politics** (Vol. 43: No. 4) 1215-1229.
- Chandra, Nirmal Kumar (1987), “Education in China: From the Cultural Revolution to Four Modernisation”, **Economic and Political Weekly** (Vol. 22: No. 19/21) 121-136.
- Chang, Parris H. (1979), “Who Gets What, When and How in Chinese Politics: A Case Study of the Strategies of Conflict of the “Gang of Four”, **The Australian Journal of Chinese Affairs** (No. 2) 21-42.
- Chang, Parris H. (1974), “The Cultural Revolution and Chinese Higher Education: Change and Controversy”, **The Journal of General Education** (Vol. 26: No. 3) 187-194.
- Chen, Theodore Hsi-en (1969), “The New Socialist Man”, **Comparative Education Review** (Vol. 13: No. 1) 88-95.
- Chi, Wen-Shun (1969), “The Great Proleterian Cultural Revolution in Ideological Perspective”, **Asian Survey** (Vol. 9: No. 8) 563-579.
- Deshpande, G. P. (1966), “China’s Great Cultural Revolution”, **Economic and Political Weekly** (Vol. 1: No. 11) 453-455.
- Fitzpatrick, Sheila (1974), “Cultural Revolution in Russia (1928-1932)”, **Journal of Contemporary History** (Vol. 9: No. 1) 33-52.
- Fitzpatrick, Sheila (1979), “Stalin and the Making of a New Elite (1928-1939)”, **Slavic Review** (Vol. 38: No. 3) 377-402.
- Fitzpatrick, Sheila (1974), “The “Soft” Line on Culture and Its Enemies: Soviet Cultural Policy (1922-1927)”, **Slavic Review** (Vol. 33: No. 2) 267-287.
- Guoqiang, Dong/Andrew G. Walder (2011), “Factions In A Bureaucratic Setting: The Origins Of Cultural Revolution Conflict In Nanjing”, **The China Journal** (No. 65) 1-25.

Heaslet, Juliana Pennington (1972), "The Red Guards: Instruments of Destruction in the Cultural Revolution", **Asian Survey** (Vol. 12: No. 12) 1032-1047.

Hiniker, Paul J. (1983), "The Cultural Revolution Revisited: Dissonance Reduction or Power Maximization", **The China Quarterly** (No. 94) 282-303.

Huang, Philip C. C. (1995), "Rural Class Struggle in the Chinese Revolution: Representational and Objective Realities from the Land Reform to the Cultural Revolution", **Modern China** (Vol. 21: No. 1) 105-143.

Johnson, Chalmers, "China: the Cultural Revolution in structural Perspective", **Asian Survey** (Vol. 8: No. 1) (1968) 1-15.

Malden, William (1965), "A New Class Structure Emerging in China?", **The China Quarterly** (No. 22) 83-88.

Oksenberg, Michel (1968), "The Institutionalisation of the Chinese Communist Revolution: The Ladder of Success on the Eve of the Cultural Revolution", **The China Quarterly** (No. 36) 61-92.

Pepper, Suzanne (1978), "Education and Revolution: The Chinese Model Revised", **Asian Survey** (Vol. 18: No. 9) 847-890.

Ray, Dennis (1970), "Red and Expert and China's Cultural Revolution", **Pacific Affairs** (Vol. 43: No. 1) 22-33.

Schenk-Sandbergen, L. Ch. (1973), "Some Aspekts of Political Mobilization in China", **Modern Asian Studies** (Vol. 7: No. 4) 677-689.

Shapley, Deborah (1977), "China After Mao: Science Seeks To Be Both Red And Expert", **Science** (Vol. 197: No. 4305) 739-741.

Singh, Vijay Bahadur (1968), "China's Cultural Revolution", **The Indian Journal of Political Science** (Vol. 29: No. 4) 329-334.

Smith, Arthur J. (1969), "The Effect of the Cultural Revolution on the Chinese Communist Party", **World Affairs** (Vol. 131: No. 4) 238-242.

Tsang, Mun C. (2000), "Education and National Development in China since 1949: Oscillating Policies and Enduring Dilemmas, **China Review** 579-618.

Tsou, Tang (1969), "The Cultural Revolution and the Chinese Political System", **The China Quarterly** (No. 38) 63-91.

U, Eddy (2005), "Leninist Reforms, Workplace Cleavages and Teachers in the Chinese Cultural Revolution", **Comparative Studies in Society and History** (Vol. 47: No. 1) 106-133.

Xiaocuo, YI (2019), "Blood Lineage" Sorace, Christian/Franceschini, Ivan. (Ed.), **Afterlives Of Chinese Communism: Political Concepts From Mao To Xi** (New York: Verso Books).

Xiuyuan, Lu (1994-1995), "A Step Toward Understanding Popular Violence in China's Cultural Revolution", **Pacific Affairs** (Vol. 67: No. 4) 533-563.

Tezler

Yeap, Raymond C. L. (2007), **The Theory of Transition in China: The Thought of Liu Shaoqi**, (The University of Sheffield: School of East Asian Studies) (Yayımlanmamış Doktora Tezi)